

ΜΕΡΟΣ Ι

17 Ιουνίου 1982, ημέρα Πέμπτη

Συνήθως, πριν παντρέψεις τη μεγάλη κόρη, δεν παντρεύεις τη μικρή.

ΣΙΝΑΣΙ, *Ο γάμος του ποιητή*

Το ψέμα, όταν είναι να ειπωθεί, δεν μένει ανείπωτο, το αίμα, όταν είναι να χυθεί, χύνεται, το κορίτσι, όταν θέλει να το σκάσει, δεν μένει στο κονάκι.

Λαϊκό γνωμικό από το Μπέισεχιρ
(Περιοχή Ιμρενλέρ)

≈ Μεβλούτ και Ραγιχά ≈

Η απαγωγή κοριτσιού είναι δύσκολη υπόθεση

ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ που αφορά τη ζωή και τα όνειρα του Μεβλούτ Καράτας, ενός πλανόδιου μικροπωλητή μποζά και γιαουρτιού. Ο Μεβλούτ γεννήθηκε το 1957, κάπου στη δυτικότερη άκρια της Ασίας, σ' ένα φτωχικό χωριό στην κεντρική Ανατολία, απ' όπου φαίνεται μακριά μια λίμνη γεμάτη ομίχλες. Στα δώδεκα χρόνια του ήρθε στην Ιστανμπούλ και από τότε ζούσε πάντα εδώ, στην πρωτεύουσα του κόσμου. Στα είκοσι πέντε του έκλεψε ένα κορίτσι από το χωριό του· σε κάτι παράξενο εξελίχτηκε αυτή η απαγωγή, που προσδιόρισε την υπόλοιπη ζωή του. Επέστρεψε στην Πόλη, παντρεύτηκε, απέκτησε δύο κορίτσια. Δούλευε ασταμάτητα, σε διάφορες δουλειές, έφτιαχνε γιαούρτι, παγωτό, πιλάφι, έγινε σερβιτόρος. Όμως, ποτέ δεν σταμάτησε να πουλάει μποζά, τα βράδια, στα σοκάκια της Ιστανμπούλ, και να κάνει παράξενα όνειρα.

Ο ήρωάς μας, ο Μεβλούτ, ήταν ψηλός, γεροδεμένος, αν και πολύ λεπτός, με ωραίο παρουσιαστικό. Είχε ένα παιδιάστικο πρόσωπο που ξυπνούσε αισθήματα στοργής στις γυναίκες, καστανά μαλλιά, παρατηρητικό, έξυπνο βλέμμα. Για να γίνονται κατανοητά κάποια πράγματα στην ιστορία μου, κάπου κάπου θα θυμίζω στους αναγνώστες μου αυτά τα δύο ουσιαστικά χαρακτηριστικά του Μεβλούτ, ότι, δηλαδή,

παιδικό πρόσωπο δεν είχε μόνο στα νιάτα του, αλλά και μετά τα σαράντα, κι ότι οι γυναίκες τον έβρισκαν ωραίο. Επίσης, όπως θα διαπιστώσετε κι εσείς, δεν θα χρειαστεί να σας θυμίζω ότι ήταν πάντα αισιόδοξος και καλοπροαίρετος – αφελής, σύμφωνα με άλλους. Αν γνώριζαν και οι αναγνώστες μου τον Μεβλούτ όπως εγώ, θα έδιναν δίκιο στις γυναίκες που τον θεωρούσαν ωραίο, με συμπεριφορά παιδιού, θα παραδέχονταν ότι δεν υπερέβαλα για να προσθέσω χρώμα στην ιστορία μου. Με αυτή την ευκαιρία, θέλω να ξεκαθαρίσω πως στο βιβλίο αυτό, το οποίο βασίζεται εξ ολοκλήρου σε πραγματικά γεγονότα, δεν θα υπερβάλω καθόλου κι ότι απλά θα αρκεστώ στην παράθεση κάποιων παρελθόντων και ξεχασμένων γεγονότων, με τρόπο τέτοιο ώστε να μπορούν οι αναγνώστες να τα παρακολουθούν ευκολότερα.

Για να διηγηθώ καλύτερα τη ζωή και τα όνειρα του ήρωά μας, θα αρχίσω από ένα σημείο στη μέση της ιστορίας, θα μιλήσω πρώτα για την απαγωγή της κοπέλας, τον Ιούνιο του 1982, από το γειτονικό χωριό Γκιουμούσντερε, της επαρχίας Μπέισεχιρ της Κόνια. Ο Μεβλούτ είδε για πρώτη φορά το κορίτσι που δέχτηκε να το σκάσει μαζί του τέσσερα χρόνια πριν, σ' έναν γάμο στην Ιστανμπούλ. Ήταν στο γάμο του Κορκούτ, του ξάδελφού του, το 1978, στο Μετζιντιγιέκιοϊ. Η κοπέλα ήταν πολύ όμορφη, παιδί ακόμα, στα δεκατρία της, και ο Μεβλούτ δεν μπορούσε να πιστέψει ότι της άρεσε. Ήταν αδελφή της γυναίκας του Κορκούτ και στην Ιστανμπούλ είχε έρθει για πρώτη φορά με αφορμή το γάμο της αδελφής της. Επί τρία χρόνια της έγραφε ερωτικά γράμματα ο Μεβλούτ. Η κοπέλα δεν απάντησε ποτέ, όμως ο αδελφός του Κορκούτ, ο Σουλεϊμάν, ο οποίος της πήγαινε τα γράμματα, του έδινε ελπίδες και τον παρότρυνε να συνεχίσει να της γράφει.

Τώρα, με αφορμή την απαγωγή του κοριτσιού, ο Σουλεϊμάν βοηθούσε άλλη μια φορά τον ξάδελφό του τον Μεβλούτ. Επέστρεψε στο χωριό, όπου πέρασε τα παιδικά χρόνια του,

με την καμιονέτα μάρκας Φορντ που του ανήκε. Οι δύο φίλοι είχαν σχεδιάσει μαζί να κλέψουν την κοπέλα, δίχως να τους δει κανείς. Σύμφωνα με το σχέδιό τους, ο Σουλεϊμάν θα περίμενε τον Μεβλούτ και το κορίτσι στην καμιονέτα, σε μια τοποθεσία μία ώρα μακριά από το χωριό Γκιουμούσντερε, και, ενώ όλοι θα νόμιζαν ότι οι δύο εραστές θα είχαν κατευθυνθεί προς το Μπέισεχιρ, αυτός θα τους πήγαινε βόρεια και, διασχίζοντας τα βουνά, θα τους άφηνε στο σταθμό του τρένου στο Άκσεχιρ.

Ο Μεβλούτ επεξεργάστηκε το σχέδιο τέσσερις με πέντε φορές. Πριν από την απαγωγή επισκέφτηκε από δύο φορές την κρύα βρύση, το στενό ρυάκι, το λόφο με τα δέντρα και τον κήπο της κοπέλας πίσω από το σπίτι, τοποθεσίες σημαντικές για την εκτέλεση του σχεδίου. Κατέβηκε μισή ώρα νωρίτερα από την καμιονέτα που οδηγούσε ο Σουλεϊμάν, πήγε στο νεκροταφείο του χωριού που βρισκόταν πάνω στο δρόμο και προσευχήθηκε κοιτάζοντας τις ταφόπετρες, παρακαλώντας τον Θεό να πάνε όλα καλά. Δεν ήθελε να το ομολογήσει ούτε στον εαυτό του, αλλά δεν είχε εμπιστοσύνη στον Σουλεϊμάν. *Κι αν δεν έρθει με την καμιονέτα στη βρύση;* αναρωτήθηκε. Ωστόσο, απαγόρευσε στον εαυτό του να φοβηθεί, γιατί ο φόβος θα του μπέρδευε το νου.

Ο Μεβλούτ φορούσε ένα άφθαρτο υφασμάτινο παντελόνι, ξεχασμένο από την εποχή που πήγαινε στο γυμνάσιο και πουλούσε γιαούρτια με τον πατέρα του, αγορασμένο από ένα κατάστημα στη συνοικία Μπέγιογλου, γαλάζιο πουκάμισο και παπούτσια από το Σούμερμπανκ, τα οποία είχε πάρει πριν πάει φαντάρος.

Λίγο μετά το σούρουπο πλησίασε την γκρεμισμένη μάντρα του κήπου. Το παράθυρο, στο πίσω μέρος του άσπρου σπιτιού του Στραβολαίμη Αμπντουραχμάν, πατέρα των κοριτσιών, ήταν σκοτεινό. Είχε έρθει δέκα λεπτά νωρίτερα. Αγωνιούσε, κοίταζε συνέχεια το σκοτεινό παράθυρο. Του έρχονταν στο νου όσοι είχαν σκοτωθεί στο παρελθόν, όταν έκλεψαν κορίτσι, πέφτοντας στην παγίδα της βεντέτας, όσοι πιάστηκαν κα-

θώς έτρεχαν τη νύχτα, μες στο σκοτάδι, έχοντας χαθεί στους δρόμους. Σηκώθηκε ανυπόμονος από κει όπου καθόταν, μόλις θυμήθηκε όσους ρεζιλεύτηκαν όταν την τελευταία στιγμή το κορίτσι άλλαξε γνώμη. Είπε στον εαυτό του ότι αυτόν θα τον προστάτευε ο Θεός.

Τα σκυλιά γάβγισαν. Το παράθυρο φωτίστηκε για πολύ λίγο κι έπειτα σκοτείνιασε. Η καρδιά του Μεβλούτ χτύπησε δυνατά. Προχώρησε προς την πόρτα. Κάτι κινήθηκε πίσω από τα δέντρα, το κορίτσι φώναξε πολύ σιγά –σαν να ψιθύριζε– το όνομά του:

«Μεβ-λούτ!»

Ήταν η γεμάτη αγάπη και εμπιστοσύνη φωνή μιας γυναίκας που είχε διαβάσει τα ερωτικά γράμματα τα οποία της έστειλε από το στρατό. Ο Μεβλούτ θυμήθηκε με πόσο έρωτα, με πόση λαχτάρα είχε γράψει καθένα από τα εκατοντάδες εκείνα γράμματα, το πώς είχε αφιερώσει όλη του την ύπαρξη στην προσπάθειά του να πείσει το όμορφο κορίτσι, θυμήθηκε το πώς ονειρευόταν την ευτυχία. Να, λοιπόν, που στο τέλος κατάφερε να την πείσει. Δεν έβλεπε τίποτα τη μαγική εκείνη νύχτα, αλλά προχωρούσε, σαν υπνοβάτης, προς την κατεύθυνση της φωνής.

Στο σκοτάδι, ο ένας βρήκε τον άλλον. Πιάστηκαν αυθόρμητα χέρι χέρι και έτρεξαν. Όμως, ο Μεβλούτ σάστισε, μπερδεύτηκε έπειτα από δέκα βήματα, όταν τα σκυλιά άρχισαν να γαβγίζουν. Προσπάθησε να προχωρήσει με το ένστικτό του, όμως τα είχε χαμένα. Τα δέντρα μέσα στη νύχτα ήταν σαν τοίχοι από μπετόν –μια εμφανίζονταν, μια χάνονταν– και ο Μεβλούτ και η κοπέλα περνούσαν από δίπλα τους δίχως να πέφτουν πάνω τους, όπως στα όνειρα.

Όταν τελείωσε το μονοπάτι, ακριβώς όπως το είχε σχεδιάσει από πριν, πήρε την ανηφόρα που είδε μπροστά του. Ο στενός φιδογουριστός δρόμος ανάμεσα στα βράχια έγινε απότομος, σαν να ανέβαινε στο συννεφιασμένο κατασκότεινο

ουρανό. Για μισή ώρα σχεδόν σκαρφάλωναν στην κορφή του λόφου και από κει περπάτησαν, χωρίς να σταματήσουν καθόλου, πιασμένοι χέρι χέρι. Από δω φαίνονταν τα φώτα του Γκιουμούσντερε και ακόμη πιο πίσω το Τζενέτπιναρ, όπου γεννήθηκε και μεγάλωσε ο ίδιος. Στην περίπτωση που κάποιος τους ακολουθούσε, για να μην τον οδηγήσει στο δικό του χωριό και από ένστικτο –αν τελικά ο Σουλεϊμάν είχε κάποιο σχέδιο–, ο Μεβλούτ πήρε την αντίθετη κατεύθυνση.

Τα σκυλιά εξακολουθούσαν να γαβγίζουν σαν τρελαμένα. Ο Μεβλούτ συνειδητοποίησε πως πλέον ήταν ξένος για το χωριό του, ότι κανένα σκυλί δεν τον αναγνώριζε. Έπειτα από λίγο, από την πλευρά του Γκιουμούσντερε ακούστηκε θόρυβος από όπλο που εκπυρσοκρότησε. Συγκρατήθηκαν και δεν άλλαξαν το ρυθμό της περπατησιάς τους, όταν όμως τα σκυλιά, που σώπασαν για μια στιγμή, ακούστηκαν ξανά να γαβγίζουν, άρχισαν να κατεβαίνουν τρέχοντας την κατηφόρα. Τα πρόσωπά τους τα γρατζούναγαν φύλλα, κλαδιά, και τα μπατζάκια τους γέμιζαν αγκάθια. Ο Μεβλούτ δεν έβλεπε στο σκοτάδι, νόμιζε ότι από στιγμή σε στιγμή θα σκόνταφταν πάνω σε κάναν βράχο και θα έπεφταν, κάτι που όμως δεν έγινε. Φοβόταν τα σκυλιά, είχε όμως καταλάβει πως τους προστάτευε ο Θεός και ότι στην Ιστανμπούλ τούς περίμενε μια πολύ ευτυχισμένη ζωή.

Όταν έφτασαν λαχανιασμένοι στο δρόμο για το Άκσεχιρ, ο Μεβλούτ ήταν βέβαιος πως δεν είχαν αργήσει. Αν ερχόταν και ο Σουλεϊμάν με την καμιονέτα του, τότε κανείς δεν θα μπορούσε να του πάρει τη Ραγιχά. Ξεκινούσε τα γράμματά του γράφοντας κάθε φορά γεμάτος ενθουσιασμό, με επιμέλεια, στην αρχή της σελίδας, το όμορφο όνομά της –«Ραγιχά»–, με τη σκέψη του στο όμορφο πρόσωπό της, στα αξέχαστα μάτια της. Και επειδή, όταν τα θυμόταν όλα αυτά, δεν μπορούσε να ηρεμήσει από τη χαρά του, περπατούσε ολοένα πιο γρήγορα.

Τώρα, στο σκοτάδι, δεν έβλεπε καθόλου το κορίτσι που έκλε-

ψε. Τουλάχιστον να την άγγιζε, να τη φιλούσε, όμως η Ραγιχά τον έσπρωξε απαλά με το μπογαλάκι που κρατούσε. Του άρεσε αυτό. Ήταν αποφασισμένος να μην αγγίζει πριν από το γάμο τη γυναίκα με την οποία θα περνούσε την υπόλοιπη ζωή του.

Πιασμένοι χέρι χέρι πέρασαν τη μικρή γέφυρα πάνω από το ποταμάκι Σαρπ. Το χεράκι της Ραγιχά ήταν ελαφρύ και λεπτό, σαν μικρού πουλιού. Το δροσερό αεράκι από το σαματατζίδικο ποταμάκι μύριζε ρίγανη και δάφνη.

Η νύχτα φωτίστηκε με χρώμα μενεξελί. έπειτα ακούστηκαν μπουμπουνητά. Ο Μεβλούτ φοβήθηκε μήπως τους πιάσει η βροχή πριν από το μακρύ ταξίδι τους με το τρένο, αλλά δεν επιτάχυνε το βήμα του.

Έπειτα από δέκα λεπτά είδαν από μακριά τα πίσω φανάρια της καμιονέτας του Σουλεϊμάν, δίπλα στη βρύση που βήχει γάργαρο νερό. Ο Μεβλούτ παραλίγο να πνιγεί από την ευτυχία. Ένωσε ενοχές που είχε υποψιαστεί τον Σουλεϊμάν. Είχε αρχίσει να βρέχει. Έτρεχαν χαρούμενοι, αλλά ήταν κι οι δύο κουρασμένοι και τα φώτα της καμιονέτας ήταν πιο μακριά απ'όσο νόμιζαν. Η βροχή έπεφτε σαν καταρράκτης και μέχρι να φτάσουν στην καμιονέτα είχαν γίνει μούσκεμα.

Η Ραγιχά με το μπογαλάκι της κάθισε στο σκοτεινό πίσω μέρος της καμιονέτας, όπως είχαν κανονίσει από πριν ο Μεβλούτ με τον Σουλεϊμάν, για την περίπτωση που θα μαθευόταν ότι η κοπέλα το είχε σκάσει και τους σταματούσε η χωροφυλακή για να τους ψάξει, αλλά και για να μη δει η Ραγιχά τον Σουλεϊμάν και τον αναγνωρίσει.

«Θα θυμάμαι σε όλη μου τη ζωή την καλοσύνη σου, Σουλεϊμάν, το πόσο πολύ μου στάθηκες ως φίλος», είπε ο Μεβλούτ όταν κάθισαν μπροστά. Και, μη μπορώντας να κρατηθεί, έσφιξε με δύναμη τον ξάδελφό του στην αγκαλιά του.

Καθώς ο Σουλεϊμάν δεν έδειχνε τον ίδιο ενθουσιασμό, ο Μεβλούτ σκεφτόταν μήπως τον είχε πληγώσει με την καχυποψία του.

«Ορκίσου ότι δεν θα πεις ποτέ σε κανέναν πως σε βοήθησα», είπε ο Σουλεϊμάν.

Ο Μεβλούτ ορκίστηκε.

«Η μικρή δεν έκλεισε την πίσω πόρτα», είπε ο Σουλεϊμάν και ο Μεβλούτ βγήκε στο σκοτάδι και προχώρησε προς το πίσω μέρος της καμιονέτας. Άστραψε, καθώς έκλεινε την πόρτα της καμπίνας, και για μια στιγμή φωτίστηκαν, σαν μακρινές αναμνήσεις, ολόκληρος ο ουρανός, τα βουνά, οι βράχοι, τα δέντρα, όλα. Ο Μεβλούτ είδε για πρώτη φορά από κοντά το πρόσωπο της γυναίκας με την οποία θα περνούσε μια ολόκληρη ζωή.

Στην υπόλοιπη ζωή του θα θυμόταν πολύ συχνά αυτή τη στιγμή, αυτή την παράξενη αίσθηση.

«Πάρε αυτό για να σκουπιστείς», του είπε ο Σουλεϊμάν, όταν ξεκίνησαν, και του έδωσε ένα πανί από το ντουλαπάκι του αυτοκινήτου. Ο Μεβλούτ το μύρισε και, διαπιστώνοντας ότι δεν ήταν βρόμικο, άπλωσε το χέρι του από το άνοιγμα για την καμπίνα της καμιονέτας και το έδωσε στην κοπέλα.

«Εσύ δεν σκουπίστηκες», του είπε πολύ αργότερα ο Σουλεϊμάν, «κι άλλο πανί δεν υπάρχει».

Το νερό της βροχής κροτάλιζε στην οροφή της καμιονέτας, οι καθαριστήρες δούλευαν βγάζοντας παράξενα βογκητά, αλλά, παρ'όλα αυτά, ο Μεβλούτ ήξερε πως προχωρούσαν με κατεύθυνση την καρδιά μιας βαθιάς σιωπής. Στο δάσος, το οποίο φώτιζαν τα χλομά πορτοκαλί φώτα της καμιονέτας, το σκοτάδι ήταν πυκνό. Ο Μεβλούτ είχε ακούσει πολλές φορές ότι οι λύκοι, τα τσακάλια, οι αρκούδες, μετά τα μεσάνυχτα, συναντιούνταν με τις ψυχές από τον κάτω κόσμο, και στα σοκάκια της Ιστανμπούλ είχε βρεθεί πολλές φορές αντιμέτωπος με σκιές από μυθικά πλάσματα και σατανάδες. Σε αυτό το σκοτάδι του κάτω κόσμου, τα τζίνια με τα μυτερά αυτιά, οι γίγαντες με το μάτι στο κούτελο, με τα μεγάλα πόδια και τα κέρατα άρπαζαν και κατέβαζαν όσους χάνονταν στα σοκάκια και τους απελπισμένους αμαρτωλούς.

«Το αμίλητο νερό ήπιες;» τον πείραξε ο Σουλεϊμάν.

Ο Μεβλούτ συνειδητοποίησε ότι είχε αρχίσει να βυθίζεται σε αυτή την παράξενη σιωπή, η οποία θα κρατούσε πολλά χρόνια.

Προσπαθούσε να καταλάβει πώς είχε πέσει στην παγίδα που του είχε στήσει η ζωή, δίνοντας μια εξήγηση του τύπου «Επειδή γάβγιζαν τα σκυλιά και χάθηκα στο σκοτάδι», και, μολονότι γνώριζε πολύ καλά ότι η συλλογιστική του ήταν λάθος, προτιμούσε, δίχως να το θέλει, να τη θεωρεί σωστή, καθώς ήταν μια παρηγοριά. «Συμβαίνει κάτι;» ρώτησε ο Σουλεϊμάν.

«Όχι».

Ο στενός δρόμος ήταν γεμάτος λάσπη, η καμιονέτα έκοβε ταχύτητα στις στροφές, τα φώτα της φώτιζαν τους βράχους, τα δέντρα-φαντάσματα, τις ακαθόριστες σκιές και διάφορα άλλα αντικείμενα γεμάτα μυστήριο, ενώ, στο μεταξύ, ο Μεβλούτ κοίταζε όλα αυτά τα θαύματα με την απόλυτη προσοχή του ανθρώπου ο οποίος γνωρίζει πολύ καλά πως δεν πρόκειται να τα ξεχάσει μέχρι το τέλος της ζωής του. Φιδοσέρονταν στις στροφές του στενού δρόμου, μια ανέβαιναν, ξάφνου κατέβαιναν, και περνούσαν σιωπηλά, σαν κλέφτες, μέσα από το σκοτάδι κάποιου χωριού βυθισμένου στις λάσπες. Στα χωριά τους γάβγιζαν τα σκυλιά κι έπειτα ξανά σιωπή, πολύ βαθιά, με τον Μεβλούτ να μην μπορεί να καταλάβει αν αυτό το παράξενο που ένιωθε υπήρχε στο μυαλό του ή στον έξω κόσμο. Στο σκοτάδι είδε σκιές από μυθικά πουλιά· είδε γράμματα ακατανόητα, φτιαγμένα με παράξενες γραμμές, ό,τι απέμεινε από τους στρατούς των σατανάδων που, αιώνες πριν, πέρασαν από αυτές τις μακρινές περιοχές· είδε τις σκιές αυτών που έγιναν πέτρα επειδή ήταν αμαρτωλοί.

«Μην τυχόν και μετανιώσεις!» είπε ο Σουλεϊμάν. «Δεν έχεις να φοβηθείς τίποτα. Κι ούτε μας ακολουθήσε κανείς. Εκτός από τον στραβολαίμη πατέρα, οι άλλοι πιθανότατα ξέρουν ότι το κορίτσι το 'σκασε. Κοίτα μην πεις σε κανέναν για μένα! Σε κάνα-δυο μήνες θα σας έχουν συγχωρήσει και

τους δύο. Πριν βγει το καλοκαίρι θα 'ρθεις, φαντάζομαι, με τη νύφη για να τους φιλήσετε το χέρι».

Σε μια ανηφόρα με μεγάλη κλίση, καθώς έπαιρναν μια απότομη στροφή, οι πίσω τροχοί της καμιονέτας άρχισαν να σπινάρουν στη λάσπη. Ο Μεβλούτ φαντάστηκε για μια στιγμή ότι όλα τελείωναν, τη Ραγιχά να επιστρέφει στο χωριό της και τον ίδιο στην Ιστανμπούλ, στο σπίτι του.

Όμως, η καμιονέτα συνέχισε το δρόμο της.

Έπειτα από μία ώρα φώτισε κάνα-δυο σκορπια σπίτια στα στενά σοκάκια της κωμόπολης Άκσεχιρ. Ο σταθμός βρισκόταν στην άλλη άκρη, έξω από την πόλη.

«Μην τυχόν και χωρίσετε εσείς οι δυο!» είπε ο Σουλεϊμάν, καθώς τους άφηγε στο σιδηροδρομικό σταθμό του Άκσεχιρ. Έριξε μια ματιά στο κορίτσι, που περίμενε στο σκοτάδι κρατώντας το μπογαλάκι του. «Μη με δει. Καλύτερα να μην κατέβω από το αυτοκίνητο. Έχω κι εγώ ευθύνη σε όλη αυτή την ιστορία. Θα την κάνεις ευτυχισμένη, εντάξει, Μεβλούτ; Είναι γυναίκα σου πια, δεν υπάρχουν πισωγυρίσματα. Για λίγο καιρό κρυφτείτε στην Ιστανμπούλ».

Ο Μεβλούτ και η Ραγιχά κοίταζαν την καμιονέτα που οδηγούσε ο Σουλεϊμάν μέχρι να χαθούν τα κόκκινα πίσω φανάρια της. Μπήκαν στο παλιό κτίριο του σιδηροδρομικού σταθμού του Άκσεχιρ δίχως να κρατιούνται χέρι χέρι.

Το εσωτερικό του σταθμού έλαμπε από το φως που έβγαζαν οι λάμπες φθορίου. Ο Μεβλούτ, μόνο για μια στιγμή, κοίταξε δεύτερη φορά, με όλη την προσοχή του και από κοντά, το πρόσωπο της κοπέλας που έκλειψε και βεβαιώθηκε για αυτό που είδε όταν έκλεισε η πίσω πόρτα της καμιονέτας· δεν μπορούσε με κανέναν τρόπο να το πιστέψει και τράβηξε το βλέμμα του.

Αυτό δεν ήταν το κορίτσι που είδε στο γάμο του μεγάλου γιου του θείου του, του Κορκούτ! Ήταν η αδελφή της, που καθόταν δίπλα της. Στο γάμο τού έδειξαν την όμορφη κοπέλα, αλλά στη θέση της του είχαν στείλει τη μεγαλύτερη

αδελφή της. Ο Μεβλούτ, καταλαβαίνοντας ότι τον κοροΐδεψαν, ντρεπόταν, δεν μπορούσε καν να κοιτάξει το πρόσωπο του κοριτσιού, του οποίου το όνομα δεν ήταν βέβαιος ότι ήταν «Ραγιχά».

Πώς, ποιος του είχε παίξει αυτό το παιχνίδι; Καθώς προχωρούσε προς τα εκδοτήρια εισιτηρίων του σταθμού, άκουγε μακριά τον αντίλαλο από τα βήματά του, σαν να επρόκειτο για τα βήματα κάποιου άλλου. Οι παλιοί σιδηροδρομικοί σταθμοί, έως το τέλος της ζωής του, θα του θύμιζαν αυτές τις μικρές στιγμές.

Αγόρασε δύο εισιτήρια για Ιστανμπούλ σαν να ήταν σε όνειρο.

«Έρχεται», είχε πει ο υπάλληλος. Αλλά το τρένο δεν ήρθε. Κάθονταν στην άκρη ενός πάγκου, στη μικρή αίθουσα αναμονής, γεμάτου καλάθια, μπαούλα, μπόγους και κουρασμένους ανθρώπους, χωρίς καν να ανοίξουν το στόμα τους για να πουν την παραμικρή λέξη.

Ο Μεβλούτ θυμόταν ότι η Ραγιχά –ή η όμορφη κοπέλα που ονόμαζε «Ραγιχά»– είχε μια μεγαλύτερη αδελφή. Αυτή την κοπέλα έλεγαν Ραγιχά. Ο Σουλεϊμάν, πριν από λίγο, με αυτό το όνομα είχε μιλήσει γι' αυτήν. Αλλά και ο Μεβλούτ «Ραγιχά» την αποκαλούσε στα ερωτικά γράμματα που της έγραφε, αν και στο νου του είχε κάποια άλλη, τουλάχιστον ένα άλλο πρόσωπο. Σκέφτηκε πως ούτε το όνομα της όμορφης αδελφής που είχε στο μυαλό του δεν γνώριζε. Δεν καταλάβαινε με ποιον ακριβώς τρόπο τον είχαν κοροϊδέψει και, πολύ περισσότερο, δεν μπορούσε να θυμηθεί πώς έφτασε σε αυτό το σημείο, κι αυτό ακριβώς καθιστούσε παράξενη την παγίδα στην οποία είχε πέσει.

Καθώς κάθονταν, κοίταξε μόνο το χέρι της Ραγιχά. Πριν από λίγο είχε πιάσει με αγάπη αυτό το χέρι· είχε γράψει ερωτικά γράμματα, στα οποία είχε πει ότι σκεφτόταν να πιάσει αυτό το χέρι· ήταν ένα όμορφο, κανονικό, καλοφτιαγμένο χέρι· στεκόταν

ήσυχο στην αγκαλιά της, κάπου κάπου ίσιωνε με προσοχή το μογαλάκι της ή τις άκριες της φούστας της.

Ο Μεβλούτ σηκώθηκε και, από το σνακ μπαρ στην πλατεία του σταθμού, αγόρασε δύο μπαγιάτικα κουλούρια. Επιστρέφοντας στη θέση του, κοίταξε για άλλη μια φορά από μακριά, προσεκτικά, το καλυμμένο κεφάλι της, το πρόσωπό της. Δεν ήταν το όμορφο πρόσωπο που είδε στο γάμο του Κορκούτ, όταν αρνήθηκε να υπακούσει τον μακαρίτη πατέρα του. Βεβαιώθηκε για άλλη μια φορά πως έβλεπε για πρώτη φορά στη ζωή του τη Ραγιχά. Μα, πώς είχε συμβεί κάτι τέτοιο; Άραγε, η Ραγιχά γνώριζε πως, όταν της έγραφε τα ερωτικά γράμματά του, είχε στο νου του την αδελφή της;

«Θέλεις κουλούρι;»

Το καλοφτιαγμένο χέρι απλώθηκε και πήρε το κουλούρι. Ο Μεβλούτ στο πρόσωπο της κοπέλας διέκρινε μια έκφραση ευγνωμοσύνης και όχι την αναστάτωση ερωτευμένων φυγάδων.

Και ενώ η Ραγιχά έτρωγε πολύ αργά και με επιφύλαξη, σαν να έπραττε κάτι κακό, το κουλούρι της, ο Μεβλούτ κάθισε δίπλα της. Με την άκρια του ματιού του παρακολουθούσε τις κινήσεις της. Δεν πεινούσε, αλλά, επειδή δεν ήξερε τι να κάνει, έφαγε κι αυτός το κουλούρι που κρατούσε.

Κάθονταν χωρίς να μιλούν. Ο Μεβλούτ, σαν παιδί που νομίζει ότι το μάθημα δεν θα τελειώσει ποτέ, ένιωθε την ώρα να μην περνάει. Αυτόματα, ο νους του προσπαθούσε διαρκώς να βρει ποιο λάθος του στο παρελθόν είχε οδηγήσει σε αυτή τη δύσκολη κατάσταση.

Ο νους του επέστρεφε όλη την ώρα στο γάμο, όπου είδε την όμορφη αδελφή στην οποία έγραφε γράμματα. Ο μακαρίτης πατέρας του, ο Μουσταφά εφέντης, δεν ήθελε να πάει ο γιος του σ' εκείνον το γάμο, αλλά ο Μεβλούτ είχε γυρίσει στην Ιστανμπούλ φεύγοντας κρυφά από το χωριό του. Αυτό, λοιπόν, έπρεπε να είναι η συνέπεια του λάθους του; Στραμμένα μέσα του τα βλέμματα του Μεβλούτ, ίδια με τα φώτα της

καμιονέτας του Σουλεϊμάν, αναζητούσαν στις μισοσκοτεινές αναμνήσεις και τις σκιές της εικοσιπεντάχρονης ζωής του κάτι που θα φώτιζε την τωρινή κατάσταση.

Το τρένο δεν ερχόταν. Ο Μεβλούτ σηκώθηκε και ξαναπήγε στο σνακ μπαρ, όμως το βρήκε κλειστό. Δύο αραμπάδες, κάπου σε μια γωνιά, περίμεναν να μεταφέρουν στην πόλη τους επιβάτες που θα αποβιβάζονταν από το τρένο. Ένας από τους αραμπατζήδες κάπνιζε. Στην πλατεία υπήρχε σιωπή χωρίς σύνορα. Αμέσως, δίπλα στο παλιό κτίριο του σιδηροδρομικού σταθμού είδε έναν τεράστιο πλάτανο και τον πλησίασε.

Κάτω από το δέντρο υπήρχε μια πινακίδα και πάνω της έπεφτε το χλομό φως από το σιδηροδρομικό σταθμό.

*Ο ιδρυτής της Δημοκρατίας μας
Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ,
όταν ήρθε στο Άκσεχιρ το 1922,
ήπιε καφέ κάτω από αυτό τον
αιωνόβιο πλάτανο*

Το όνομα «Άκσεχιρ» είχε αναφερθεί αρκετές φορές στο μάθημα Ιστορίας στο σχολείο, ο Μεβλούτ είχε αντιληφθεί τη σημασία αυτής της γειτονικής κωμόπολης στην ιστορία της Τουρκίας, αλλά τώρα δεν θυμόταν καθόλου τίποτα από τις γνώσεις που προσέφεραν τα βιβλία. Και υπεύθυνος για τις ανεπάρκειές του ήταν ο ίδιος. Ούτε στο σχολείο προσπάθησε αρκετά, ώστε να είναι ο μαθητής που ήθελαν οι δάσκαλοί του. Ίσως αυτό να ήταν το λάθος του. Ήταν είκοσι πέντε χρόνων και σκέφτηκε γεμάτος αισιοδοξία ότι θα μπορούσε να καλύψει τις ελλείψεις του.

Γυρίζοντας, καθώς καθόταν δίπλα της, της έριξε άλλη μια ματιά. Όχι, δεν θυμόταν να την είχε δει, έστω και από μακριά, τέσσερα χρόνια πριν, στο γάμο.

Το γεμάτο σκουριές τρένο ήρθε αγκομαχώντας και με τέσσερις ώρες καθυστέρηση· μπήκαν σ' ένα άδειο βαγόνι. Αν και στην καμπίνα των επιβατών δεν υπήρχε κανείς άλλος, ο

Μεβλούτ δεν κάθισε απέναντί της, αλλά δίπλα της. Καθώς το τρένο για την Ιστανμπούλ κινούνταν πάνω στα ψαλίδια, στις διασταυρώσεις και τις φθαρμένες ράγες, το μπράτσο του Μεβλούτ και ο ώμος του ακουμπούσαν στο μπράτσο και στους ώμους της. Ακόμη κι αυτό του φαινόταν παράξενο.

Κατευθύνθηκε στον απόπατο του βαγονιού και, όπως όταν ήταν παιδί, άκουσε τους ήχους που έρχονταν από τη μεταλλική τρύπα. Όταν επέστρεψε, το κορίτσι κοιμόταν. Πώς μπορούσε να κοιμάται τόσο ήσυχα τη νύχτα που το είχε σκάσει από το σπίτι της; «Ραγιχά, Ραγιχά!» ψιθύρισε στο αυτί της. Και το κορίτσι, με τη φυσικότητα κοπέλας που το όνομά της είναι όντως Ραγιχά, ξύπνησε και χαμογέλασε γλυκά. Ο Μεβλούτ κάθισε σιωπηλά δίπλα της.

Κοίταζαν έξω από το παράθυρο χωρίς να μιλούν, σαν ζευγάρι που έπειτα από χρόνια γάμου δεν έχει τίποτα να συζητήσει. Κάθε τόσο έβλεπαν τα φώτα του δρόμου μιας μικρής κωμόπολης, τα φώτα ενός οχήματος σ' ένα απόμερο σοκάκι, τα σιδηροδρομικά φανάρια με τα πράσινα και κόκκινα χρώματα, όμως την περισσότερη ώρα έξω ήταν θεοσκότεινα και στα τζάμια δεν διέκριναν παρά μόνο την αντανάκλασή τους.

Έπειτα από δύο ώρες, όταν άρχισε να χαράζει, ο Μεβλούτ είδε από τα μάτια της Ραγιχά να τρέχουν δάκρυα. Ήταν μόνοι τους στην καμπίνα, το τρένο προχωρούσε κάνοντας θόρυβο μέσα σ' ένα μοβ τοπίο με γκρεμούς σε κάθε γωνιά του.

«Θέλεις να γυρίσεις σπίτι σου;» ρώτησε ο Μεβλούτ. «Το μετάνιωσες;»

Η Ραγιχά άρχισε να κλαίει ακόμη πιο δυνατά. Ο Μεβλούτ έβαλε αδέξια το χέρι του στον ώμο της. Δεν ένιωσε άνετα και το τράβηξε. Η Ραγιχά έκλαιγε με πολύ πόνο. Ο Μεβλούτ αισθανόταν ενοχές, ένιωθε μετανιωμένος. «Δεν μ' αγαπάς», του είπε πολύ αργότερα η Ραγιχά. «Γιατί; Τα γράμματά σου ήταν γεμάτα έρωτα, με ξεγέλασες. Εσύ τα έγραψες;»

«Ναι, εγώ».

Όμως, η Ραγιχά εξακολούθησε να κλαίει.

Έπειτα από μία ώρα, στο σταθμό Αφιόν Καραχισάρ, ο Μεβλούτ κατέβηκε τρέχοντας από το βαγόνι και αγόρασε από το σνακ μπαρ ένα ψωμί, δύο κουτιά με τρίγωνα τυράκια και ένα πακέτο μπισκότα. Το τρένο προχωρούσε κατά μήκος του ποταμού Άκσου Ντερέ και εκείνοι έτρωγαν το πρωινό τους πίνοντας το τσάι που πουλούσε ένα μικρό αγόρι με το δίσκο του. Στον Μεβλούτ άρεσε να παρακολουθεί το βλέμμα της Ραγιχά, καθώς εκείνη κοίταζε από το παράθυρο του βαγονιού τις πόλεις, τις λεύκες, τα τρακτέρ, τα κάρα, τα παιδιά που έπαιζαν ποδόσφαιρο, τα ποτάμια καθώς έτρεχαν κάτω από σιδερένιες γέφυρες. Ο κόσμος όλος, τα πάντα είχαν ενδιαφέρον.

Το τρένο κινούνταν μεταξύ Αλάγιουρτ και Ουλούκιοϊ, όταν η Ραγιχά αποκοιμήθηκε και το κεφάλι της έγερσε στον ώμο του. Ο Μεβλούτ συνειδητοποίησε πως ένιωθε ευθύνη, αλλά και ευτυχία. Στην καμπίνα μπήκαν και κάθισαν δύο χωροφύλακες κι ένας γέρος. Ο Μεβλούτ θεωρούσε τις κολόνες του ηλεκτρικού, τα φορτηγά στους ασφαλτοστρωμένους δρόμους και τις καινούργιες γέφυρες από μπετόν σημάδια ανάπτυξης και πλούτου της χώρας, αλλά δεν του άρεσαν τα πολιτικά μηνύματα στους τοίχους των εργοστασίων και των φτωχομαχαλάδων.

Αποκοιμήθηκε, απορημένος που τελικά κατάφερε να κοιμηθεί.

Ξύπνησαν και οι δύο μαζί όταν το τρένο σταμάτησε στο Εσκίσεχιρ, ταραχτήκαν για μια στιγμή, σαν να ήταν έτοιμος ο χωροφύλακας να τους συλλάβει, όμως αμέσως μετά ηρέμησαν και χαμογέλασαν ο ένας στον άλλον.

Το χαμόγελό της ήταν εγκάρδιο. Το πρόσωπό της ήταν φωτεινό, το ύφος της έδειχνε ντομπροσύνη, αξιοπρέπεια. Δεν υπήρχε περίπτωση να σκεφτεί κανείς πως έκρυβε κάτι, ότι ήταν σιγανό ποταμάκι. Η λογική του τού έλεγε ότι η κοπέλα είχε συνεργαστεί με αυτούς που τον κορόιδεψαν, αλλά, όταν

κοίταζε το πρόσωπό της, δεν μπορούσε να μην πιστέψει πως ήταν αθώα.

Όσο το τρένο πλησίαζε στην Ιστανμπούλ, μίλησαν για τα αραδιασμένα κατά μήκος του δρόμου μεγάλα εργοστάσια, για τις φλόγες που τινάζονταν από την ψηλή καμινάδα του διυλιστηρίου στο Ιζμίτ, για το πόσο μεγάλα ήταν τα φορτηγά πλοία και ποιος ξέρει σε ποια άκρη του κόσμου πήγαιναν. Η Ραγιχά, όπως η μεγαλύτερη αλλά και η μικρότερη αδελφή της, είχε τελειώσει το δημοτικό. Δίχως να προσπαθήσει ιδιαίτερα, μπορούσε να απαριθμήσει ονόματα μακρινών παραθαλάσσιων χωρών. Ο Μεβλούτ ήταν περήφανος γι' αυτήν.

Η Ραγιχά είχε πάει μία φορά στην Ιστανμπούλ, πριν από τέσσερα χρόνια, για το γάμο της μεγαλύτερης αδελφής της. Ωστόσο, ρώτησε ταπεινά: «Εδώ είναι η Ιστανμπούλ;»

«Το Καρτάλ είναι – μπορούμε να το πούμε και Ιστανμπούλ». Και με τη σιγουριά του ανθρώπου που κατέχει το θέμα, ο Μεβλούτ πρόσθεσε: «Ακόμα, όμως, έχουμε δρόμο». Της έδειξε τα νησιά απέναντι. Μια μέρα θα πήγαιναν οπωσδήποτε εκεί για βόλτα.

Κάτι που δεν κατάφεραν να κάνουν ούτε μία φορά στη διάρκεια της σύντομης ζωής της Ραγιχά.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

30 Μαρτίου 1994, ημέρα Τετάρτη

Οι Ασιάτες... στους γάμους τους πρώτα τρώνε,
πίνουν μποζά... και μετά τσακώνονται.

ΛΕΡΜΟΝΤΟΦ, Ένας ήρωας του καιρού μας

≈ Είκοσι πέντε χρόνια τώρα,
κάθε βράδυ το χειμώνα ≈

Αφήστε, ρε, ήσυχο τον μποζατζή

ΔΩΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΤΕ που το έσκασαν με τη Ραγιχά και ήρθαν στην Ιστανμπούλ, τον Μάρτιο του 1994, μια πολύ σκοτεινή νύχτα, ο Μεβλούτ, καθώς πουλούσε μποζά, βρέθηκε μούρη με μούρη μ' ένα καλάθι το οποίο έριξαν από ψηλά, αθόρυβα και με μεγάλη ταχύτητα.

«Έι, μποζατζή, δύο», είπε μια παιδική φωνή.

Το καλάθι στο σκοτάδι είχε κατέβει σαν άγγελος από τον ουρανό. Πιθανόν ο Μεβλούτ να είχε εκπλαγεί τόσο πολύ, επειδή η συνήθεια των κατοίκων της Πόλης να ψωνίζουν από τους πλανόδιους πωλητές ρίχνοντας ένα καλάθι από το παράθυρο είχε πια ξεχαστεί. Θυμήθηκε την εποχή είκοσι πέντε χρόνια πριν, όταν, ως μαθητής του γυμνασίου, πουλούσε με τον πατέρα του γιαούρτι και μποζά. Στο εμαγιέ δοχείο μέσα στο ψάθινο καλάθι δεν άδειασε δύο ποτήρια μποζά, αλλά σχεδόν ένα κιλό, πολύ περισσότερο απ' όσο ήθελαν τα παιδιά που φώναζαν από πάνω. Και ένιωσε καλά, σαν να είχε επικοινωνήσει μ' έναν άγγελο. Τα τελευταία χρόνια, καμιά φορά, το μυαλό του, τη φαντασία του, τα απασχολούσαν θέματα θρησκευτικά.

Σε αυτό το σημείο, για να γίνει απόλυτα κατανοητή η ιστορία μας και να μη θεωρηθεί ολότελα παράξενη, μια και βρίθει από παράξενα περιστατικά, θέλω να προσθέσω αμέσως,

πρώτα για τους ξένους αναγνώστες που δεν ξέρουν τι είναι ο μποζάς, αλλά και για τους Τούρκους αναγνώστες των επόμενων γενεών, οι οποίοι υποθέτω ότι σε είκοσι πέντε-τριάντα χρόνια, δυστυχώς, θα τον έχουν ξεχάσει, πως είναι ένα παραδοσιακό ασιατικό ρόφημα, που παρασκευάζεται από βρασμένο κεχρί, είναι πηχτό, μυρίζει όμορφα, έχει μουντό κιτρινωπό χρώμα και περιέχει λίγο αλκοόλ.

Καθότι ξινίζει γρήγορα και χαλάει με τη ζέστη, στην παλιά Ιστανμπούλ, την οθωμανική εποχή, ο μποζάς πωλούνταν στα καταστήματα ακόμα και το χειμώνα. Όταν ιδρύθηκε η Τουρκική Δημοκρατία, το 1923, οι γερμανικές μπιραρίες είχαν ήδη εξαφανίσει τα καταστήματα που πουλούσαν μποζά. Όμως, οι πλανόδιοι πωλητές οι οποίοι, όπως ο Μεβλούτ, πουλούσαν το παραδοσιακό αυτό ρόφημα, δεν έλειψαν ποτέ από τα σοκάκια της πόλης. Ο μποζάς, μετά τη δεκαετία του '50, ήταν αποκλειστικά υπόθεση των μποζατζήδων, που περιφέρονταν τις χειμωνιάτικες νύχτες στα φτωχικά και παραμελημένα λιθόστρωτα σοκάκια, φωνάζοντας «Μπόο-ζαα!» και μας θύμιζαν περασμένους αιώνες και παλιές, όμορφες ημέρες.

Ο Μεβλούτ ένωσε την ανυπομονησία των παιδιών στο παράθυρο του πέμπτου ορόφου, από το καλάθι πήρε το χαρτονόμισμα και το έβαλε στην τσέπη του, αφήνοντας τα ρέστα σε ψιλά δίπλα στο μεταλλικό δοχείο. Όπως τότε, στα παιδικά χρόνια του με τον πατέρα του, ειδοποίησε τους πάνω τραβώντας ελαφρά το καλάθι και αφήνοντάς το ελεύθερο αμέσως μετά.

Το ψάθινο καλάθι ανέβηκε μεμιάς. Καθώς ανέβαινε, κουνιόταν πέρα-δώθε στον κρύο αέρα, χτυπούσε ελαφρώς στα περβάζια των κάτω ορόφων, στις υδρορροές, δυσκολεύοντας τη ζωή των παιδιών που τραβούσαν το σχοινί. Όταν έφθασε στον πέμπτο, το καλάθι ακινητοποιήθηκε για μια στιγμή, σαν ευτυχισμένος γλάρος που βρέθηκε στο κατάλληλο ρεύμα αέρα. Έπειτα, ξαφνικά, χάθηκε στο σκοτάδι, σαν κάτι μυστηριακό και απαγορευμένο, και ο Μεβλούτ συνέχισε το δρόμο του.

«Μπόο-ζαα», φώναξε στο μισοσκοτεινό σοκάκι μπροστά του, «εδώ ο καλόος μποο-ζάας...».

Τα ψώνια με το καλάθι ήταν μια συνήθεια του παλιού καιρού, όταν οι πολυκατοικίες δεν διέθεταν ασανσέρ και τα κτίρια με περισσότερους από πέντε-έξι ορόφους ήταν σπάνια στην πόλη. Το 1969, όταν ο Μεβλούτ άρχισε να εργάζεται ως πωλητής με τον πατέρα του, οι νοικοκυρές, που δεν αγόραζαν μόνο τον μποζά αλλά και το γιαούρτι της ημέρας, καθότι προτιμούσαν να ψωνίζουν από το τσιράκι του μπακάλη και να μη βγαίνουν από το σπίτι, κάτω από τα καλάθια που έριχναν στο πεζοδρόμιο κρεμούσαν ένα μικρό καμπανάκι, ώστε να γνωρίζουν ο μπακάλης ή ο πλανόδιος μικροπωλητής, μια και δεν είχαν τηλέφωνο στο σπίτι, ότι υπήρχε πελάτης εκεί πάνω. Απ' τη μεριά του, ο μικροπωλητής χτυπούσε το καμπανάκι κουνώντας το καλάθι, για να καταλάβουν πως το γιαούρτι ή ο μποζάς είχε τοποθετηθεί σε αυτό με ασφάλεια. Ο Μεβλούτ διασκέδαζε πάντα βλέποντας τα καλάθια να ανεβαίνουν· κάποια από αυτά κουνιούνταν μία δεξιά-μία αριστερά στον αέρα, έπεφταν στα παράθυρα, στα κλαδιά των δέντρων, στα καλώδια του ηλεκτρικού και του τηλεφώνου, στα σχοινιά για τις απλωσιές ανάμεσα στα κτίρια, ενώ τα καμπανάκια τους από κάτω χτυπούσαν ρυθμικά. Ορισμένοι τυπικοί πελάτες φρόντιζαν να βάζουν στα καλάθια το τεφτέρι τους για τα βερεσέδια και σε αυτές τις περιπτώσεις ο Μεβλούτ πρώτα έγραφε στο τεφτέρι πόσα κιλά γιαούρτι τούς έδινε και κατόπιν τραβούσε το σχοινί. Ο πατέρας του, που δεν ήξερε γραφή και ανάγνωση και ο οποίος, μέχρι να έρθει ο γιος του από το χωριό, ζωγράφιζε στο τεφτέρι με τα βερεσέδια μπαστούνια για τα χρωστούμενα-ολόκληρο μπαστούνια για το κιλό, μισό μπαστούνια για το μισό κιλό-, καμάρωνε βλέποντας τον Μεβλούτ να γράφει νούμερα και να κρατάει σημειώσεις για κάποιους πελάτες, όπως «Με καϊμάκι», «Από Δευτέρα έως Παρασκευή».

Όμως, αυτά ήταν αναμνήσεις από τα παλιά. Στα είκοσι πέ-

ντε αυτά χρόνια, η Ιστανμπούλ είχε αλλάξει πολύ και οι πρώτες αναμνήσεις του Μεβλούτ τώρα του φαίνονταν σαν παραμύθια. Τα σοκάκια, σχεδόν όλα λιθόστρωτα όταν πρωτοήρθε στην πόλη, τώρα ήταν ασφαλτοστρωμένα. Τα περισσότερα σπίτια, που ήταν τρίπατα με κήπους και κυριαρχούσαν στο μεγαλύτερο μέρος της πόλης, είχαν καταδαφιστεί και στη θέση τους είχαν χτιστεί πολυκατοικίες τόσο ψηλές, ώστε ήταν αδύνατον για τους ενοίκους των τελευταίων ορόφων να ακούσουν τη φωνή οποιουδήποτε πλανόδιου μικροπωλητή όταν περνούσε από κάτω. Τη θέση του ραδιοφώνου είχε πάρει η τηλεόραση· ο ήχος της, καθώς ήταν μονίμως ανοιχτή τα βράδια, σκέπαζε τη φωνή του μποζατζή. Στα σοκάκια δεν κυκλοφορούσαν πια σιωπηλοί, κακόμοιροι άνθρωποι με γκριζα, άχρωμα ρούχα, αλλά πλήθη ζωηρά, φιλόδοξα, δραστήρια. Ο Μεβλούτ δεν διέκρινε αμέσως τις διαστάσεις αυτής της μεγάλης αλλαγής, καθώς τη ζούσε από λίγο καθημερινά, ούτε λυπόταν, όπως κάποιοι άλλοι, επειδή η Πόλη άλλαζε. Αντίθετα, πάντοτε ήθελε να συμπορεύεται με την τεράστια αυτή αλλαγή και φρόντιζε να κυκλοφορεί σε φιλικούς μαχαλάδες, όπου ήξερε ότι ήταν καλοδεχούμενος.

Για παράδειγμα, το Μπέγιογλου, η πιο κοντινή στο σπίτι του συνοικία, η πολυπληθέστερη! Δεκαπέντε χρόνια πριν, προς το τέλος της δεκαετίας του '70, στα στενοσόκακά του, όταν ακόμα λειτουργούσαν τα κακόγουστα νυχτερινά κέντρα με μουσική, τα κλαμπ και τα λιγότερο ή περισσότερο κρυφά μπορντέλα, μπορούσε ακόμα να πουλάει έως αργά τα μεσάνυχτα. Μποζά από τον Μεβλούτ αγόραζαν κοπέλες από τα θερμαινόμενα με σόμπες υπόγεια κέντρα διασκέδασης, που ήταν τραγουδίστριες και κονσοματρίστ, οι θαυμαστές τους, κάποιοι κουρασμένοι μεσήλικες μουστακαλήδες από την Ανατολία –οι οποίοι, έχοντας τελειώσει τα ψώνια τους, ήθελαν να κεράσουν ένα ποτό τις κονσοματρίστ–, οι τελευταίοι ιδιόμορφοι «δύσμοιροι» της Ιστανμπούλ, που θεωρούσαν το νυχτερινό κέντρο με μια γυναίκα στο τραπέζι τους σπουδαία

διασκέδαση, ακόμη και Πακιστανοί και Άραβες τουρίστες, σερβιτόροι, υπάλληλοι εταιριών, σεκιουριτάδες, θυρωροί. Όμως, τα τελευταία δέκα χρόνια, όπως συμβαίνει με το μαγικό άγγιγμα του ξωτικού της αλλαγής, αυτός ο ιστός είχε χαθεί: οι άνθρωποι αυτοί εξαφανίστηκαν, τα κέντρα διασκέδασης, όπου παίζονταν οθωμανικού και ευρωπαϊκού τύπου «αλατούρκα» κι «αλαφράγκα» τραγούδια, έκλεισαν και στη θέση τους άνοιξαν σαματατζίδικα κέντρα, όπου ο κόσμος έτρωγε κεμπάπ περασμένο σε καλαμάκι Άντανα, ψημένο σε ψησταριές, και έπινε ρακί. Καθότι τα πλήθη των νεαρών που διασκέδαζαν χορεύοντας χορό της κοιλιάς δεν ενδιαφέρονταν να πιουν μποζά, τα βράδια ο Μεβλούτ δεν περνούσε πλέον από την οδό Ιστικλάλ.

Είκοσι πέντε χρόνια τώρα, κάθε βράδυ το χειμώνα, γύρω στις οκτώ και μισή, λίγο πριν τελειώσουν οι βραδινές ειδήσεις, άρχιζε να ετοιμάζεται να βγει από το σπίτι όπου έμενε με ενοίκιο, στην περιοχή Ταρλάμπασι, φορούσε το καφετί πουλόβερ που του είχε πλέξει η γυναίκα του, το γούνινο σκουφί του, τη γαλάζια ποδιά του, για να εντυπωσιάζει τους πελάτες του, σήκωνε για ένα πρόχειρο ζύγισμα τη μία από τις δύο μεγάλες κανάτες με τον μποζά, στον οποίο είχαν προσθέσει ζάχαρη και μπαχάρια για γεύση η γυναίκα του ή οι κόρες του –«Λίγο βάλατε, κάνει κρύο απόψε», έλεγε καμιά φορά–, έβαζε το μαύρο παλτό του και αποχαιρετούσε τους δικούς του. «Μη με περιμένετε, κοιμηθείτε», έλεγε παλιά στις κόρες του. «Δεν θα αργήσω», έλεγε τώρα πια καμιά φορά, και ενώ εκείνες έβλεπαν τηλεόραση.

Η πρώτη δουλειά του έξω στο κρύο ήταν να στερεώσει στους ώμους και στον αυχένα του το κοντάρι του από ξύλο βελανιδιάς –είκοσι πέντε χρόνια τώρα το κουβαλούσε–, να δέσει στις δύο άκριές του από τα κρεμαστάρια τους τις δύο μεγάλες πλαστικές κανάτες και, όπως οι φαντάροι πριν βγουν στο πεδίο μάχης ελέγχουν για να δουν μια τελευταία φορά αν οι σφαίρες

τους είναι στη θέση τους, έτσι κι αυτός έψαχνε στις τσέπες και στο ζωνάρι του τα μικρά σακουλάκια με τα αφράτα στραγάλια και την κανέλα, για να ελέγξει αν τα είχε πάρει μαζί του – τα σακουλάκια, μεγάλα όσο ένα δάχτυλο, στο σπίτι τα γέμιζαν με αφράτα στραγάλια και κανέλα άλλοτε η γυναίκα του, άλλοτε τα ανυπόμονα κορίτσια του και άλλοτε ο ίδιος – και ξεκινούσε τις ατέλειωτες πεζοπορίες του.

«Μπόο-ζαα...»

Χωρίς να χασομεράει, ανέβαινε στις πάνω γειτονιές, στο Τακσίμ, έστριβε, επιταχύνοντας το βήμα του, προς την κατεύθυνση όπου θα πήγαινε εκείνη τη μέρα, και εργαζόταν ασταμάτητα, με εξαίρεση το μισάωρο που σταματούσε σε κάνα καφενείο για τσιγάρο.

Όταν το καλάθι κατέβηκε σαν άγγελος μπροστά του, η ώρα ήταν εννέα και μισή και ο Μεβλούτ βρισκόταν στην περιοχή Πανγκάλτι. Στις δέκα και μισή, και ενώ ήταν στα στενά του Γκιουμούσουγιου, σ' ένα σκοτεινό στενό που έβγαζε στο μικρό τζαμί, πρόσεξε την αγέλη σκύλων η οποία είχε τραβήξει την προσοχή του και μερικές εβδομάδες πριν. Μέχρι πριν από λίγο καιρό, ο Μεβλούτ δεν φοβόταν τα αδέσποτα σκυλιά στους δρόμους, αφού δεν πείραζαν τους πλανόδιους μικροπωλητές. Σαν από μια παράξενη εσωτερική ένταση, οι χτύποι της καρδιάς του αυξήθηκαν και ο Μεβλούτ ανησύχησε. Και ήξερε πως, όταν κάποιος τρόμαζε, τα σκυλιά τον έπαιρναν αμέσως μυρωδιά και του ρίχνονταν... Θέλησε να σκεφτεί κάτι άλλο.

Προσπάθησε να σκεφτεί τα αστεία που έκανε με τις κόρες του όταν κάθονταν να δουν τηλεόραση, τα κυπαρίσσια στα νεκροταφεία, ότι σε λίγο θα επέστρεφε στο σπίτι του και θα έπιαναν την κουβέντα με τη γυναίκα του, τον Άγιο Πατέρα να λέει «Να έχετε καθαρή καρδιά», τον άγγελο που ονειρεύτηκε τις προάλλες. Αλλά δεν κατάφερε να ξεριζώσει από μέσα του το φόβο για τα σκυλιά.

«Γαβ, γαβ, γαβ, γουβ», τον πλησίασε γαβγίζοντας ένα σκυλί.

Από πίσω του πλησίαζε πολύ αργά ένα δεύτερο. Ήταν σκοτεινά και δεν έβλεπε καλά· είχαν και τα δύο το χρώμα της λάσπης. Μακριά, υπήρχε άλλο ένα, μαύρο.

Άρχισαν όλα μαζί – και ένα τέταρτο, που δεν μπορούσε να δει –, την ίδια στιγμή, να γαβγίζουν. Τον παρέσυρε ένα είδος φόβου που, ως πλανόδιος πωλητής, μόνο στα παιδικά χρόνια του ένιωσε μια-δυο φορές. Άσε που δεν του έρχονταν στο νου τα χωρία και οι προσευχές τα οποία διώχνουν τα σκυλιά – δεν μπορούσε καν να κουνηθεί. Όμως, τα σκυλιά εξακολουθούσαν να γαβγίζουν.

Τώρα, ο Μεβλούτ έψαχνε μια ανοιχτή πόρτα για να μπει και να κρυφτεί, ένα κατώφλι για να καταφύγει. Μπορούσε, άραγε, να χρησιμοποιήσει το κοντάρι του για ξύλο;

Άνοιξε ένα παράθυρο. «Ξουτ!» φώναξε κάποιος. «Αφήστε, ρε, ήσυχο τονμποζατζή... Ξουτ... Ξουτ...»

Για μια στιγμή, σαν να ξαφνιάστηκαν τα σκυλιά, σώπασαν κι έπειτα απομακρύνθηκαν σιωπηλά.

Ο Μεβλούτ ένιωσε ευγνωμοσύνη για τον άνθρωπο στο παράθυρο του τρίτου ορόφου.

«Δεν πρέπει να φοβάσαι,μποζατζή», είπε ο άνθρωπος στο παράθυρο. «Είναι ύπουλα αυτά τα βρομόσκυλα, αμέσως καταλαβαίνουν αυτόν που τα φοβάται. Εντάξει;»

«Να 'σαι καλά», είπε ο Μεβλούτ, έτοιμος να συνεχίσει το δρομολόγιό του.

«Για έλα δω και φέρε λίγομποζά». Δεν του άρεσε ιδιαίτερα το υπεροπτικό ύφος του τύπου, αλλά προχώρησε προς την πόρτα.

«Τζίιιιτ», έκανε η πόρτα της πολυκατοικίας, όταν την άνοιξαν από πάνω. Μέσα, μύριζε υγραέριο, τσιγαρισμένο λάδι και λαδομπογιά. Δίχως να βιάζεται, ο Μεβλούτ ανέβηκε από τις σκάλες τρεις ορόφους. Δεν τον κράτησαν έξω από την πόρτα του διαμερίσματος, αλλά του φέρθηκαν με ευγένεια, σαν άνθρωποι του παλιού καλού καιρού.

«Έλα μέσα, μποζατζή. Θα κρύωσες».

Μπροστά στην πόρτα ήταν σειρές τα παπούτσια. Καθώς έσκυβε και έλυνε τα κορδόνια των δικών του, θυμήθηκε: ο παλιός φίλος του, ο Φερχάτ, του είπε μια φορά: «Οι πολυκατοικίες στην Ιστανμπούλ χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: 1. στα σπίτια των ευσεβών, όπου βγάζουν τα παπούτσια στην είσοδο και προσεύχονται, 2. στα σπίτια των ευρωπαϊστών, όπου μπορείς να μπεις χωρίς να βγάλεις τα παπούτσια σου, 3. στις καινούργιες, πολυώροφες πολυκατοικίες, όπου ζουν οικογένειες και των δύο κατηγοριών».

Η πολυκατοικία ήταν χτισμένη σε μια πλούσια γειτονιά· εδώ, κανείς δεν έβγαζε τα παπούτσια του για να τα αφήσει μπροστά στην πόρτα του διαμερίσματός του. Όμως, για κάποιον λόγο, ο Μεβλούτ αισθάνθηκε σαν να βρισκόταν σε μία από τις πολυώροφες καινούργιες πολυκατοικίες, όπου ζούσαν οικογένειες κάθε είδους, ευσεβών και εξευρωπαϊσμένων. Είτε ήταν πλουσιόσπιτο είτε σπίτι της μεσαίας τάξης, αυτός πάντοτε έβγαζε τα παπούτσια του στην είσοδο. Δεν άκουγε ποτέ τους ενοίκους, που του έλεγαν «Μποζατζή, δεν χρειάζεται να βγάλεις τα παπούτσια σου!».

Το διαμέρισμα μύριζε ρακί. Άκουσε τα χαρούμενα τιτιβίσματα κεφάτων ανθρώπων, που είχαν μεθύσει πριν ακόμη τελειώσει η νύχτα. Ένα τραπέζι κάλυπτε, απ' άκρη σ' άκρη, σχεδόν όλο το μικρό σαλόνι, και γύρω του υπήρχαν έξι-επτά άτομα, άντρες και γυναίκες. Μία κοίταζαν την τηλεόραση, που, όπως σε όλα τα σπίτια, ακουγόταν πολύ δυνατά, μία έπιναν, γελούσαν, κουβέντιαζαν.

Όταν είδαν τον Μεβλούτ να πηγαίνει στην κουζίνα, στο τραπέζι έπεσε σιωπή.

«Μποζατζή, φέρε λίγο μποζά», είπε στην κουζίνα ένας μεθυσμένος από το πολύ ρακί. Δεν ήταν ο άντρας που είδε στο παράθυρο. «Έχεις και αφράτα και κανέλα;»

«Έχω».

Ο Μεβλούτ ήξερε ότι κάτι τέτοιους δεν έπρεπε να τους ρωτάει «Πόσα κιλά;».

«Πόσοι είστε; Για πόσα άτομα;»

«Για πόσα άτομα;» είπε με ύφος κοροϊδευτικό ο τύπος, στραμμένος προς το σαλόνι, που δεν φαινόταν από την κουζίνα. Οι άλλοι στο τραπέζι χρειάστηκαν πολύ χρόνο για να μετρηθούν· πολύ γέλιο, διαφωνίες, χωρατά.

«Μποζατζή, αν είναι πολύ ξινός ο μποζάς σου, εγώ δεν θέλω», φώναξε από μέσα μια γυναίκα την οποία ο Μεβλούτ δεν έβλεπε.

«Ο μποζάς μου είναι γλυκός», της απάντησε ο Μεβλούτ.

«Τότε, εμένα μη μου βάλεις. Ο καλός μποζάς πρέπει να είναι ξινός», είπε μια αντρική φωνή.

Άρχισαν να διαφωνούν μεταξύ τους.

«Έλα δω, μποζατζή», είπε μια άλλη μεθυσμένη φωνή.

Ο Μεβλούτ, όταν πήγε από την κουζίνα στο σαλόνι, αισθάνθηκε ότι ήταν διαφορετικός, φτωχός. Για μια στιγμή επικράτησε σιωπή, σαν να ηρέμησαν. Όλοι στο τραπέζι τον κοίταζαν χαμογελώντας, με περιέργεια· περιέργεια για ένα απομεινάρι μιας άλλης εποχής, που δεν ήταν πια της μόδας. Τα τελευταία χρόνια, ο Μεβλούτ είχε δει πολλές φορές αυτό το βλέμμα.

«Ποιος είναι καλύτερος μποζάς, μποζατζή, ο ξινός ή ο γλυκός;» ρώτησε ένας τύπος με μουστάκι.

Και οι τρεις γυναίκες ήταν βαμμένες ξανθές. Ο Μεβλούτ είδε ότι ο άντρας που πριν από λίγο είχε ανοίξει το παράθυρο και τον είχε γλιτώσει από τα σκυλιά καθόταν στη μια άκρη του τραπεζιού, απέναντι από δύο ξανθιές. «Και ο γλυκός είναι καλός και ο ξινός». Ήταν μια απάντηση την οποία, είκοσι πέντε χρόνια τώρα, είχε μάθει απέξω.

«Βγάζεις λεφτά, μποζατζή, απ' αυτή τη δουλειά;»

«Βγάζουμε, δόξα τω Θεώ».

«Υπάρχουν λεφτά, λοιπόν, σε αυτή τη δουλειά... Πόσα χρόνια είσαι στο επάγγελμα;»

«Είκοσι πέντε χρόνια πουλάω μποζά. Παλιά, τα πρωινά πουλούσα και γιαούρτι».

«Αν δουλεύεις είκοσι πέντε χρόνια και κερδίζεις και λεφτά, τότε πρέπει να είσαι πλούσιος. Σωστά;»

«Εμείς, δυστυχώς, δεν γίναμε πλούσιοι», απάντησε ο Μεβλούτ.

«Γιατί;»

«Οι συγγενείς μας, αυτοί που ήρθαν μαζί μας στην πόλη, είναι όλοι πλούσιοι τώρα, εμείς όμως δεν σταθήκαμε τυχεροί».

«Και γιατί δεν στάθηκες τυχερός;»

«Γιατί εγώ είμαι τίμιος. Γιατί δεν θα πω ψέματα για να έχω δικό μου σπίτι και να κάνω έναν καλό γάμο στις κόρες μου, δεν πουλάω σκάρτο πράγμα εγώ, δεν κάνω πράγματα που απαγορεύονται...»

«Είσαι θρήσκος;»

Ο Μεβλούτ γνώριζε ότι αυτή η ερώτηση στα σπίτια των πλούσιων είχε πια πολιτική σημασία. Νικητής των δημοτικών εκλογών, πριν από τρεις ημέρες, είχε αναδειχθεί το θρησκευτικό κόμμα, το οποίο το ψήφισε περισσότερο η φτωχολογιά. Είχε και ο Μεβλούτ δώσει την ψήφο του στον υποψήφιό του, που εξελέγη αναπάντεχα δήμαρχος της Ιστανμπούλ, επειδή ήταν θρήσκος και είχε βγάλει κι αυτός το σχολείο Πιγαλέπασα, στο Κασίμπασα, όπου πήγαιναν οι κόρες του.

«Εγώ είμαι μικροπωλητής», είπε με ύφος πονηρό ο Μεβλούτ. «Πόσο θρήσκος μπορεί να είναι ένας μικροπωλητής;»

«Γιατί να μην είναι;»

«Δουλεύω συνέχεια. Όταν είσαι στους δρόμους από το πρωί έως το βράδυ, πώς να προσευχηθείς πέντε φορές την ημέρα;»

«Τα πρωινά τι κάνεις;»

«Όλα τα έχω κάνει... Πούλησα πιλάφι με ρεβίθια, δούλεψα σερβιτόρος, έκανα τον παγωτατζή, τον διευθυντή... Όλα τα καταφέρνω».

«Πού ήσουν διευθυντής;»

«Στο “Μπινμπόμ Μπουφέ”, ένα σνακ μπαρ. Ήταν στο Μπέγιογλου, αλλά τώρα έκλεισε. Το ξέρατε;»

«Τώρα, τα πρωινά τι κάνεις;» ρώτησε ο άντρας που είχε βγει στο παράθυρο.

«Τώρα δεν κάνω τίποτα».

«Γυναίκα, οικογένεια, δεν έχεις;» ρώτησε μια ξανθιά με γλυκό πρόσωπο.

«Έχω. Να 'ναι καλά, έχουμε και δύο κόρες, όμορφες σαν τα κρύα τα νερά».

«Σχολείο θα τις στείλεις, έτσι δεν είναι; Όταν μεγαλώσουν, θα τις αναγκάσεις να φορέσουν μαντίλα;»

«Φτωχοί άνθρωποι από χωριό είμαστε. Δεμένοι με τις παραδόσεις μας».

«Γι' αυτό πουλάς μποζά;»

«Πολλοί από τους δικούς μας ήρθαν στην Πόλη για να πουλήσουν γιαούρτι και μποζά, όμως η αλήθεια είναι ότι εμείς στο χωριό μας δεν ξέραμε ούτε από γιαούρτι ούτε από μποζά».

«Δηλαδή, είδες για πρώτη φορά μποζά στην πόλη;»

«Ναι».

«Πώς έμαθες να φωνάζεις σαν μποζατζής;»

«Έχεις ωραία φωνή, σαν καλού μουεζίνη, φτου σου, να μη βασκαθείς!»

«Αυτό που πουλάει στον μποζά είναι η θλιμμένη φωνή του μποζατζή», είπε ο Μεβλούτ.

«Και δεν φοβάσαι τις νύχτες στα σκοτεινά σοκάκια; Δεν βαριέσαι;»

«Ο Θεός βοηθάει τον ταλαίπωρο μποζατζή. Σκέφτομαι μόνο όμορφα πράγματα».

«Ακόμη και τις νύχτες στις απόμακρες γειτονιές, όταν βλέπεις νεκροταφεία, τζίνια και νεράιδες;»

Ο Μεβλούτ δεν απάντησε.

«Πώς σε λένε;»

«Μεβλούτ Καρατάς».

«Μεβλούτ εφέντη, έλα, για φώναζε “Μποζά!”».

Δεν ήταν η πρώτη φορά που βρισκόταν με παρέες όπου όλοι τα είχαν «τσούξει». Όταν πρωτοάρχισε να πουλάει στο δρόμο, εκτός από ερωτήσεις του τύπου «Έχετε ηλεκτρικό στο χωριό σας;» (όταν ήρθε στην Πόλη δεν είχαν, αλλά τώρα, το 1994, είχαν), «Πήγες ποτέ σχολείο;», πολλές φορές οι μεθυσμένοι τού έκαναν και ερωτήσεις, όπως «Πώς αισθάνθηκες όταν μπήκες για πρώτη φορά σε ασανσέρ;», «Πότε πήγες για πρώτη φορά στον κινηματογράφο;». Τα πρώτα χρόνια, ο Μεβλούτ, για να είναι ευχάριστος στους πελάτες που τον άφηναν να μπει στο καθιστικό τους, σε αυτές τις ερωτήσεις έδινε απαντήσεις που τους έκαναν να γελούν· δεν δίσταζε να παρουσιάζει τον εαυτό του πιο αθώο απ’ ό,τι ήταν, με λιγότερο μυαλό και λιγότερη πείρα απ’ όση είχε από τη ζωή της πόλης, ενώ στους κανονικούς και φιλικούς πελάτες του, δίχως να χρειαστεί να επιμείνουν πολύ, μιμούνταν τον τρόπο με τον οποίο φώναζε «Μπόο-ζαα!» στο δρόμο.

Αυτά, όμως, συνέβαιναν τον παλιό καιρό. Τώρα ήταν θυμωμένος, χωρίς να ξέρει το λόγο. Αν δεν μεσολαβούσε η ευγνωμοσύνη που ένιωθε για τον άνθρωπο ο οποίος τον γλίτωσε από τα σκυλιά, θα σταματούσε την κουβέντα, θα τους έδινε τον μποζά του και θα έφευγε.

«Πόσοι θέλετε μποζά;» ρώτησε.

«Ααα... δεν τον πήγες ακόμη στην κουζίνα; Κι εμείς νομίζαμε ότι είναι έτοιμος κι έρχεται!».

«Από πού παίρνεις μποζά;»

«Μόνος μου τον φτιάχνω».

«Έλα τώρα... Όλοι οι μποζατζήδες από τον “Μποζατζή του Βεφά” τον αγοράζουν».

«Πέντε χρόνια τώρα υπάρχει κι ένα εργοστάσιο στο Εσκι-σεχίρ», είπε ο Μεβλούτ. «Όμως, εγώ παίρνω την πρώτη ύλη από τον πιο παλιό, τον καλύτερο μποζατζή, αυτόν του Βεφά, τη δουλεύω, προσθέτω τα δικά μου υλικά και φτιάχνω το δικό μου ρόφημα».

«Δηλαδή, στο σπίτι σου προσθέτεις ζάχαρη;»

«Ο μποζάς μπορεί να είναι και ξινός και γλυκός».

«Έλα τώρα, τι είναι αυτά που λες! Ο μποζάς είναι ξινός. Αυτό που του δίνει ξινίλα είναι η ζύμωση, το αλκοόλ του».

«Θέλετε να πείτε ότι ο μποζάς έχει αλκοόλ;» ρώτησε μια γυναίκα, ανασηκώνοντας τα φρύδια της.

«Κορίτσι μου, τίποτα δεν ξέρεις!» είπε ένας άντρας. «Ο μποζάς ήταν το ποτό των Οθωμανών, επειδή απαγορεύονταν το κρασί, τα οινοπνευματώδη. Ο Μουράτ Δ΄, τις νύχτες που γύριζε μεταμφιεσμένος, δεν έκλεινε μόνο τα κρασοπουλειά και τους καφενέδες, αλλά και τους μποζατζήδες».

«Γιατί τους καφενέδες;»

Και τότε, άρχισε μια συζήτηση μεταξύ μεθυσμένων, σαν εκείνες που ο Μεβλούτ είχε ακούσει πολλές φορές γύρω από τα τραπέζια παλιών γλεντζέδων και στα καπηλειά. Για λίγο ξέχασαν την παρουσία του.

«Πες μας εσύ, μποζατζή, έχει αλκοόλ ο μποζάς;»

«Δεν έχει», απάντησε ο Μεβλούτ, ξέροντας ότι αυτό δεν ήταν αλήθεια. Και ο πατέρας του σε αυτή την ερώτηση το ίδιο απαντούσε.

«Τι λες, μωρέ... Και βέβαια έχει αλκοόλ, αλλά λίγο. Οι θεοσεβούμενοι, όταν την εποχή των Οθωμανών ήθελαν να πιουν αλκοόλ για να τη βρουν, έλεγαν “Όχι, βρε αδελφέ, δεν έχει αλκοόλ ο μποζάς!»», έπιναν δέκα ποτήρια ο καθένας και τη βρίσκανε. Η παραγωγή του μποζά σταμάτησε να είναι αυτό που ήταν πριν από εβδομήντα χρόνια, την εποχή της Δημοκρατίας, όταν ο Ατατούρκ επέτρεψε την ελεύθερη κατανάλωση ρακίου και κρασιού».

«Ίσως οι ισλαμικές απαγορεύσεις και ο μποζάς να επιστρέψουν...» είπε στον Μεβλούτ ένας πιωμένος με λεπτή μύτη, κοιτάζοντάς τον με ύφος προκλητικό. «Τι έχεις να πεις για τα αποτελέσματα των εκλογών;»

«Όχι. Ο μποζάς δεν έχει αλκοόλ. Αν είχε, δεν θα τον πουλούσα». Ο Μεβλούτ δεν έχανε την ψυχραιμία του.

«Βλέπεις; Ο άνθρωπος δεν είναι σαν εσένα – είναι θρήσκος», είπε ένας άντρας στον άλλον.

«Εσύ να μην ανακατεύεσαι! Εγώ και με τη θρησκεία μου τα 'χω καλά και το ρακάκι μου πίνω», είπε αυτός με τη λεπτή μύτη. «Από φόβο δεν λες ότι ο μποζάς έχει αλκοόλ;»

«Φοβάμαι μόνο τον Θεό, κανέναν άλλον».

«Ορίστε! Την πήρες την απάντησή σου».

«Τις νύχτες, στους δρόμους, δεν φοβάσαι τα σκυλιά, τους κλέφτες;»

«Κανείς δεν πλησιάζει έναν φτωχό μποζατζή», αποκρίθηκε χαμογελώντας ο Μεβλούτ. Ήταν κι αυτή μια απάντηση που έδινε συχνά. «Οι ληστές, οι γκάνγκστερ, οι λωποδύτες δεν πλησιάζουν τους μποζατζήδες. Είκοσι πέντε χρόνια είμαι σε αυτή τη δουλειά και ούτε μία φορά δεν με έκλεψαν. Τον μποζατζή όλοι τον σέβονται».

«Γιατί;»

«Επειδή έχει μείνει από παλιά, από τους παππούδες μας. Απόψε, στα σοκάκια της Ιστανμπούλ δεν υπάρχουν ούτε σαράντα μποζατζήδες. Πολύ λίγοι άνθρωποι αγοράζουν, όπως εσείς, μποζά. Οι περισσότεροι ακούνε τη φωνή του μποζατζή, φαντάζονται πώς ήταν τα πράγματα παλιά και αισθάνονται όμορφα. Κι αυτό κρατάει όρθιο τον μποζατζή, τον κάνει ευτυχισμένο».

«Εσύ είσαι ευσεβής;»

«Ναι, φοβάμαι τον Θεό», απάντησε ο Μεβλούτ, ξέροντας ότι αυτή η κουβέντα του θα τους τρώμαζε.

«Κι αγαπάς και τον Ατατούρκ;»

«Ο στρατάρχης Γαζής Μουσταφά Κεμάλ Πασά το 1922 ήρθε στα μέρη μας, στο Άκσεχιρ», τους πληροφόρησε ο Μεβλούτ. «Έπειτα ίδρυσε την Τουρκική Δημοκρατία στην Άγκυρα, τελικά επέστρεψε στην Ιστανμπούλ και εγκαταστάθηκε στο ξενοδοχείο “Παρκ”, στο Τακσίμ. Μια μέρα άνοιξε το παράθυρό του, κάτι της έλειπε της πόλης, η χαρά της, η φωνή της. Ρώτησε τον υπασπιστή του. “Έξοχότατε, Γαζή, απαγο-

ρέψαμε στους πλανόδιους πωλητές να μπουν στην πόλη, για να μη θυμώσετε. Δεν υπάρχουν, βλέπετε, στην Ευρώπη”, του αποκρίνεται αυτός. Κι αυτό ακριβώς εξοργίζει τον Ατατούρκ. “Οι πλανόδιοι πωλητές είναι τα αηδόνια των δρόμων, η χαρά, η ζωή της Ιστανμπούλ”, του λέει. “Μην τυχόν και τους περιορίσετε”. Από εκείνη τη μέρα, οι πλανόδιοι πωλητές είναι ελεύθεροι στην Πόλη».

«Ζήτη ο Ατατούρκ!» είπε μια γυναίκα.

«Ζήτη ο Ατατούρκ!» επανέλαβαν κάποιοι γύρω από το τραπέζι. Σε αυτούς προστέθηκε κι ο Μεβλούτ.

«Ναι, αλλά, αν πάρουν την κυβέρνηση τα θρησκευτικά κόμματα, η Τουρκία δεν θα γίνει σαν το Ιράν;»

«Άσε μας, μωρέ, δεν θα τους το επιτρέψει ο στρατός! Θα κάνει πραξικόπημα, θα απαγορεύσει τα κόμματα, θα τους βάλει όλους μέσα. Έτσι δεν είναι, μποζατζή;»

«Είμαι μποζατζής, δεν ανακατεύομαι με την υψηλή πολιτική. Η πολιτική είναι δουλειά των σπουδαίων, όπως εσείς».

Αν και μεθυσμένοι, κατάλαβαν ότι ο Μεβλούτ τούς πετούσε σπόντες.

«Κι εγώ ίδιος μ' εσένα είμαι, μποζατζή. Φοβάμαι τον Θεό και την πεθερά μου».

«Εσύ, Μεβλούτ, έχεις πεθερά;»

«Δυστυχώς, δεν τη γνώρισα».

«Πώς παντρεύτηκες;»

«Αγαπηθήκαμε, κλεφτήκαμε. Δεν μπορούν να το κάνουν όλοι αυτό».

«Πώς γνωριστήκατε;»

«Σ' έναν συγγενικό γάμο. Κοιταχτήκαμε από μακριά, αγαπηθήκαμε. Τρία χρόνια τής έγραφα γράμματα».

«Μωρέ μπράβο! Το λέει η ψυχούλα σου».

«Τώρα, τι κάνει η κυρά σου;»

«Εργόχειρα. Δεν μπορούν όλοι να κάνουν τη δική της δουλειά».

«Αν πιούμε τον μμποζά σου, λες να μεθύσουμε κι άλλο;»

«Ο μμποζάς μου δεν μεθάει. Είστε οκτώ, σας αφήνω δύο κιλά».

Επέστρεψε στην κουζίνα, αλλά άργησε να δώσει τον μμποζά, την κανέλα και τα αφράτα στραγάλια και να πάρει τα χρήματα. Φόρεσε τα παπούτσια του με την αποφασιστικότητα του παλιού καλού καιρού, όταν οι πελάτες περίμεναν στην ουρά και ήταν αναγκασμένοι να βιάζεται διαρκώς.

«Μποζατζή, να προσέχεις. Έξω βρέχει, έχει λάσπες», φώναζαν από μέσα. «Μη σε ληστέψουν, μη σε φάνε τα σκυλιά!»

«Να ξανάρθεις», του είπε μια γυναίκα.

Ήξερε πολύ καλά ότι δεν θα ξαναγόραζαν μμποζά, πως, όταν άκουσαν τη φωνή του, δεν τον φώναζαν πάνω για τον μμποζά, αλλά για το χαβαλέ τους πάνω στη σούρα τους. Το κρύο, όταν βγήκε έξω, του έκανε καλό.

«Μπόο-ζα!»

Στα είκοσι πέντε αυτά χρόνια είχε δει πολλά σπίτια σαν αυτό, πολλούς ανθρώπους, πολλές οικογένειες, χιλιάδες φορές είχε αναρωτηθεί για τα ίδια πράγματα, είχε συνηθίσει πια. Στο τέλος της δεκαετίας του '70, στα σκοτεινά σοκάκια του Μπέγιογλου και του Ντολάπντερε, είχε βρεθεί πολλές φορές σε παρόμοιες παρέες, με μεθυσμένους ιδιοκτήτες νυχτερινών κέντρων, χαρτοπαίκτες, νταήδες, νταβατζήδες, πόρνες. Ήξερε, όμως, πολύ καλά πως να τους χειρίζεται και να βγαίνει πάλι στο δρόμο χωρίς να χάνει πολύ χρόνο, χωρίς να αρπάζεται μαζί τους, «χωρίς να τραβάει κανενός την προσοχή», όπως έλεγαν οι ξύπνιοι στο στρατό.

Εδώ και χρόνια δεν τον καλούσαν πια μέσα στα σπίτια, να ανακατεύεται με τις οικογένειες. Είκοσι πέντε χρόνια πριν, σχεδόν όλοι τον έβαζαν στα διαμερίσματά τους και πολλοί στην κουζίνα ρωτούσαν «Κρυώνεις, το πρωί πας σχολείο, θέλεις να πιεις ένα τσαγάκι;», κάποιοι τον καλωσόριζαν στο καθιστικό τους, τον κάθιζαν στο τραπέζι τους. Εκείνο τον όμορφο καιρό, επειδή είχε πολλή δουλειά και έτρεχε για να προλάβει τις παραγγελίες των τακτικών πελατών του, βιαζόταν και έφευγε

χωρίς να απολαμβάνει το φίλημα. Κατάλαβε λοιπόν ότι τώρα είχε φανεί ευάλωτος, επειδή για πρώτη φορά έπειτα από πολύ καιρό του είχαν δείξει ενδιαφέρον. Επιπλέον, ήταν παράξενη η συντροφιά· παλιά, στα σπίτια με κουζίνες και οικογένειες, οι συγκεντρώσεις με άντρες και γυναίκες, με κατανάλωση ρακιού και χαζοκουβέντες μεθυσμένων δεν ήταν κάτι συνηθισμένο. «Όταν ο κόσμος πίνει με την οικογένειά του το ρακάκι του μονοπωλίου των σαράντα πέντε βαθμών, γιατί να πει τον μμποζά σου με τους τρεις βαθμούς; Άφησέ την, σε παρακαλώ, πάει πια αυτή η δουλειά, τελείωσε!» του κόλλαγε ο φίλος του ο Φερχάτ, μεταξύ σοβαρού και αστείου. «Ο λαός αυτός δεν χρειάζεται πια τον μμποζά σου για να γίνει σκνίπα».

Μπήκε στα στενά που κατέβαιναν στο Φιντικλί και άφησε γρήγορα σ' έναν τακτικό πελάτη του μισό κιλό. Βγαίνοντας από το κτίριο, στην είσοδο μιας πολυκατοικίας, είδε δύο ύποπτες σκιές. Αν έδειχνε ότι πρόσεξε τους «υπόπτους», θα καταλάβαιναν –όπως συμβαίνει στα όνειρα– ότι αυτούς είχε στο μυαλό του και θα μπορούσαν να του κάνουν κακό. Έλα, όμως, που δεν μπορούσε να βγάλει τις δύο σκιές από το μυαλό του...

Όταν από ένστικτο γύρισε για να κοιτάξει πίσω, μήπως τον είχαν πάρει στο κατόπι τίποτα σκυλιά, για μια στιγμή ήταν βέβαιος πως οι σκιές τον ακολουθούσαν. Δεν μπορούσε να το πιστέψει· κούνησε το κουδούνι του δύο φορές δυνατά και δύο φορές αδύναμα, αλλά ταραγμένος. «Μπόο-ζα!» φώναξε. Αποφάσισε να αποφύγει το Τακσίμ, να κατέβει γρήγορα τις σκάλες προς τη μικρή κοιλάδα ανάμεσα στους δύο λόφους και να ανέβει πάλι, από τον ίδιο δρόμο, στο Τζιχανγκίρ, για να πάει από την παράκαμψη στο σπίτι του.

Κατεβαίνοντας τις σκάλες, μία από τις σκιές πίσω του είπε δυνατά:

«Έι, μποζατζή, περίμενε».

Ο Μεβλούτ προσποιήθηκε ότι δεν άκουσε. Με το κοντάρι στον ώμο του κατέβηκε γρήγορα, με προσοχή, μερικά σκαλο-

πάτια. Σε μια γωνιά, που δεν φωτιζόταν καλά από τις λάμπες του δρόμου, αναγκάστηκε να κόψει ταχύτητα.

«Σταμάτα, είπαμε, μποζατζή, εχθροί σου είμαστε; Μποζά θέλουμε να πάρουμε».

Ο Μεβλούτ ντράπηκε που φοβήθηκε τόσο και σταμάτησε. Μια συκιά έκρυβε το φως από τις λάμπες του δρόμου και το πλατύσκαλο όπου κατέληγαν οι σκάλες ήταν αρκετά σκοτεινό. Το καλοκαίρι που έκλεψε τη Ραγιχά εδώ πάραυτα τα βράδια το τρίτροχο καροτσάκι του, τότε που πουλούσε παγωτό.

«Πόσο πάει ο μποζάς σου;» ρώτησε αυτός που κατέβαινε τις σκάλες, με ύφος μάγκα.

Τώρα και οι δύο στέκονταν κάτω από τη συκιά, στο σκοτάδι. Όταν κάποιος θέλει μποζά, μπορεί να ρωτήσει την τιμή του ξεροκαταπίνοντας και χαμηλόφωνα, με ευγένεια και καθόλου επιθετικό ύφος. Του μπήκαν ψύλλοι στ' αυτιά και θα τους τον πουλούσε μισοτιμής.

«Μωρέ, είναι ακριβός», είπε ο πιο μεγαλόσωμος από τους δύο. «Για φέρε δύο ποτήρια. Πρέπει να βγάζεις πολλά εσύ».

Ο Μεβλούτ άφησε καταγής τις κανάτες του, έβγαλε από την τσέπη της ποδιάς του ένα μεγάλο πλαστικό ποτήρι και το γέμισε με μποζά. Το έδωσε στον μικρόσωμο, νεότερο άντρα.

«Ορίστε».

«Να 'σαι καλά».

Γεμίζοντας το δεύτερο ποτήρι παραλίγο να νιώσει ένοχος εξαιτίας της παράξενης σιωπής που επικρατούσε παντού, και ο μεγαλόσωμος άντρας μάλλον το κατάλαβε.

«Όλο τρέχεις, μποζατζή, έχει πολλή δουλειά;»

«Όσοχι», αποκρίθηκε ο Μεβλούτ. «Έχουμε κεσάτια. Τέλος η δουλειά του μποζατζή! Τα παλιά επαγγέλματα δεν υπάρχουν πια. Κανείς πλέον δεν αγοράζει μποζά. Κανονικά, σήμερα δεν θα έβγαينا, αλλά στο σπίτι έχουμε άρρωστο και περιμένουν λεφτά για καμιά σούπα».

«Πόσα βγάζεις τη μέρα;»

«Μια γυναίκα δεν τη ρωτάνε πόσων χρονών είναι κι έναν άντρα πόσα λεφτά βγάζει. Αλλά, μια και ρωτήσατε, να σας πω». Έδωσε και στη μεγαλόσωμη σκιά τον μποζά της. «Όταν έχουμε πωλήσεις, γεμίζει η κοιλιά μας. Όταν δεν έχουμε, όπως σήμερα, γυρίζουμε νηστικοί στο σπίτι».

«Δεν μου μοιάζεις για νηστικός. Από πού είσαι;»

«Από το Μπέισεχिर».

«Μπέισεχिर; Πού είναι αυτό;»

Ο Μεβλούτ δεν απάντησε.

«Πόσα χρόνια ζεις στην Ιστανμπούλ;»

«Είκοσι πέντε».

«Ζεις είκοσι πέντε χρόνια εδώ και ακόμη λες ότι είσαι από το Μπέισεχिर;»

«Όσοχι... Εσείς ρωτήσατε».

«Τόσα χρόνια εδώ, θα πρέπει να έβγαλες πολλά».

«Μπα... Δεν βλέπετε; Μεσάνυχτα κι ακόμη δουλεύουμε. Εσείς από πού είστε;»

Τρόμαξε, όταν δεν πήρε απάντηση. «Θέλετε κανέλα;»

«Φέρε. Πόσο πάει;»

Ο Μεβλούτ έβγαλε από την ποδιά του την μπρούντζινη κανελιέρα. «Ααα... όχι, η κανέλα και τα στραγάλια είναι το κέρασμά μας στον πελάτη», είπε, καθώς πασπάλιζε τον μποζά με κανέλα. Έβγαλε από την τσέπη του και δύο σακουλάκια με αφράτα στραγάλια και, αντί να τους τα δώσει, όπως έκανε κάθε φορά με τους πελάτες του, τα άνοιξε και, σαν προσεκτικός σερβιτόρος, τα άδειασε, μέσα στο σκοτάδι, στα ποτήρια τους.

«Στον μποζά ταιριάζει πολύ το αφράτο στραγάλι», είπε.

«Έτσι δύσκολη που ήταν η μέρα σήμερα, τουλάχιστον εσύ δούλεψες για πάρτη μας», είπε ο μεγαλόσωμος και μεγαλύτερος στην ηλικία μόλις ήπιε τον μποζά του.

Ο Μεβλούτ, καταλαβαίνοντας πού θα κατέληγε η κουβέντα, τον διέκοψε.

«Αν δεν έχετε λεφτά, αδελφέ, δεν πειράζει, μου τα δίνετε άλλη

φορά, σε τούτη την απέραντη πόλη, αν εμείς οι κακομοίρηδες δεν στηρίζουμε ο ένας τον άλλον, ποιος θα το κάνει; Κέρασμά μου, ό,τι θέλετε). Έβαλε το κοντάρι του στον ώμο, έτοιμος να φύγει.

«Για περίμενε, μποζατζή», είπε ο μεγαλόσωμος. «Δεν είπαμε σήμερα να δουλέψεις για πάρτη μας; Για φέρε το χρήμα».

«Ποιο χρήμα, αδελφέ; Δεν έχω. Ό,τι έβγαλα από κάναν-δυο πελάτες μόνο, δύο μποζάδες όλους κι όλους. Κι αυτά για τον άρρωστο στο σπίτι, άλλα...»

Ο μικρόσωμος, σαν αστραπή, έβγαλε από την τσέπη του ένα στιλέτο «πεταλούδα». Πάτησε το κλείδωμα, ένα αθόρυβο «τακ» και το στιλέτο ξεκλείδωσε. Ακούμπησε την αιχμηρή άκρη της λάμας στην κοιλιά του Μεβλούτ. Ο μεγαλόσωμος, την ίδια στιγμή, βρέθηκε πίσω του και του κράτησε σφιχτά τα χέρια. Ο Μεβλούτ σώπασε.

Ο μικρόσωμος με το ένα χέρι κρατούσε το στιλέτο πάνω στην κοιλιά του Μεβλούτ και με το άλλο χέρι έψαχνε βιαστικά και με προσοχή τις μικρές τσέπες της ποδιάς του, κάθε γωνιά του σακακιού του. Έχωνε γρήγορα στη δική του τσέπη ό,τι έβρισκε, τα χαρτονομίσματα, τα ψιλά. Ο Μεβλούτ παρατήρησε ότι ήταν πολύ νέος και πολύ άσχημος.

«Κοίταζε μπροστά σου, μποζατζή!» είπε ο μεγαλόσωμος δυνατός άντρας από πίσω του, όταν τον είδε να κοιτάζει τον μικρό. «Φτου σου, μη σε ματιάσω, πολλά λεφτά! Γι' αυτό έτρεχες να το σκάσεις όταν μας είδες».

«Φτάνει!» είπε ο Μεβλούτ, κάνοντας μια προσπάθεια να ελευθερωθεί.

«Φτάνει;» είπε ο άντρας πίσω του. «Όχι, δα! Δεν φτάνει, ακόμα. Έρχεσαι εσύ, είκοσι πέντε χρόνια πριν, και διαγουμίζεις την πόλη, κι όταν έρχεται η σειρά μας φωνάζεις “Φτάνει!” και “Έλεος, Θεέ μου!”. Φταίμε εμείς που αργήσαμε να φτάσουμε στο “ψητό”;»

«Κανείς δεν φταίει για τίποτα. Τι λέτε τώρα...»

«Τι έχεις στην Πόλη – σπίτι, διαμέρισμα, τι;»

«Μα την αλήθεια, ούτε ένα δέντρο δικό μας δεν έχουμε», είπε ψέματα ο Μεβλούτ. «Δεν έχω τίποτα».

«Γιατί; Είσαι βλάκας;»

«Δεν ήταν τυχερό».

«Τι λες, ρε; Όποιος ήρθε στην Πόλη είκοσι πέντε χρόνια πριν έφτιαξε το αυθαίρετό του. Τώρα, στα οικόπεδά τους υψώνονται πολυκατοικίες».

Ο Μεβλούτ κινήθηκε γεμάτος εκνευρισμό. Το αποτέλεσμα ήταν να νιώσει το στιλέτο να τον τρυπάει – «Όχου, μάνα μου!» είπε. Άρχισαν πάλι να τον ψάχνουν, προσεκτικά, από την κορφή μέχρι τα νύχια.

«Λέγε, ρε, είσαι βλάκας ή το παίζεις αγαθός;»

Ο Μεβλούτ δεν μιλούσε. Ο τύπος πίσω του, με εμπειρία και επιδεξιότητα, του λύγισε το αριστερό χέρι και του το έβαλε στην πλάτη: «Μωρέ μπράβο, τώρα κατάλαβα! Εσύ, αδελφέ Μπέισεχρλι, τα λεφτά σου δεν τα ξοδεύεις στο σπιτικό σου – τα κάνεις ρολόγια».

Το ελβετικό ρολόι, δώρο του γάμου του, δώδεκα χρόνια πριν, βγήκε σε κλάσματα δευτερολέπτου από τον καρπό του χεριού του.

«Μα, κλέβουν ποτέ τον μποζατζή;» ρώτησε ο Μεβλούτ.

«Για όλα υπάρχει μια πρώτη φορά», απάντησε ο άντρας που του κρατούσε τα χέρια. «Μη βγάλεις τσιμουδιά και μην κοιτάξεις πίσω!»

Ο Μεβλούτ κοίταζε χωρίς να βγάζει άχνα τους δύο κλέφτες, τον ηλικιωμένο και τον νεαρό, καθώς απομακρύνονταν. Εκείνη τη στιγμή κατάλαβε πως ήταν πατέρας και γιος. Αυτός που του είχε κρατήσει τα χέρια πίσω πρέπει να ήταν ο πατέρας, ο άλλος με το στιλέτο πρέπει να ήταν ο γιος. Ο ίδιος με τον πατέρα του ποτέ δεν είχαν μια σχέση σαν αυτήν, βασισμένη στη συνηγορία. Δεν υπήρξε ποτέ συνένοχος του μακαρίτη του πατέρα του, αντίθετα ο πατέρας του τον θεωρούσε πάντοτε ένοχο για κάτι. Κατέβηκε αθόρυβα τα σκαλοπάτια. Έφτασε σ' ένα στενό που έβγαζε στην ανηφόρα Καζαντζί. Τριγύρω όλα ήταν σιωπηλά,

δεν υπήρχε ψυχή. Στο σπίτι τι θα έλεγε στη Ραγιχά; Πώς θα άντεχε να μη μοιραστεί με κανέναν αυτό που του συνέβη;

Από το μυαλό του πέρασε η σκέψη ότι η ληστεία ήταν απλά ένα όνειρο, πως όλα ήταν όπως πριν. Στη Ραγιχά δεν θα έλεγε ότι τον λήστεψαν. Γιατί δεν τον είχαν ληστέψει. Η αυταπάτη του μαλάκωσε τον πόνο για μερικά δευτερόλεπτα. Κούνησε το κουδούνι του.

«Μπόο-ζαα!» φώναξε από συνήθεια και, την ίδια στιγμή, όπως συμβαίνει στα όνειρα, κατάλαβε ότι η φωνή του δεν έβγαινε από το λαιμό του.

Τον παλιό καλό καιρό, όταν κάτι στο δρόμο τον στενοχωρούσε, όταν αισθανόταν ταπεινωμένος, πληγωμένος, η Ραγιχά ήξερε πολύ καλά τον τρόπο για να τον παρηγορήσει.

Είκοσι πέντε χρόνιαμποζατζής, πρώτη φορά επέστρεψε βιαστικά στο σπίτι δίχως να φωνάζει «Μπόο-ζαα!», παρόλο που οι κανάτες του ήταν γεμάτες.

Το σπίτι του με το μοναδικό δωμάτιο ήταν σιωπηλό, αμέσως μόλις μπήκε κατάλαβε ότι τα δύο κορίτσια του, μαθήτριες του δημοτικού, είχαν πέσει για ύπνο.

Η Ραγιχά, καθισμένη στην άκρια του κρεβατιού, έριχνε ματιές στην τηλεόραση. Όπως κάθε βράδυ, είχε χαμηλώσει τον ήχο και κεντούσε περιμένοντας τον Μεβλούτ.

«Δεν θα ξαναπουλήσω μποζά», είπε ο Μεβλούτ.

«Πώς σου 'ρθε τώρα αυτό; Δεν μπορείς να το κάνεις. Αν κι έχεις δίκιο, πρέπει να βρεις κι άλλη δουλειά. Οι προίκες που κεντάω δεν φτάνουν».

«Σου λέω: δεν θα ξαναπουλήσω μποζά».

«Ο Φερχάτ στην Επιχείρηση Ηλεκτρισμού βγάζει, λέει, καλά λεφτά. Πες του να σου βρει κι εσένα μια δουλειά εκεί», είπε η Ραγιχά.

«Δεν θα του το πω κι ας πεθάνω!» αποκρίθηκε ο Μεβλούτ.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

—♦♦♦—

Σεπτέμβριος 1968 - Ιούνιος 1982

Ο πατέρας μου με μισούσε από την κούνια.

ΣΤΑΝΤΑΛ – *Το κόκκινο και το μαύρο*